

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2022 m. birželio 27 d.
(OR. en)

10729/22

POLMAR 43
POLGEN 102
COMAR 42
ENV 676
ENER 340
MAR 137
MARE 54
PECHE 235
RELEX 897
SUSTDEV 118
TRANS 451

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo direktorė Martine DEPREZ
kam:	Tarybos generaliniam sekretoriatui
Komisijos dok. Nr.:	JOIN(2022) 28 final
Dalykas:	BENDRAS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI „Krypties į tvarią mėlynąją planetą nustatymas. Bendras komunikatas dėl ES tarptautinio vandenynų valdymo darbotvarkės“

Delegacijoms pridedamas dokumentas JOIN(2022) 28 final.

Priedama: JOIN(2022) 28 final

SAJUNGOS VYRIAUSIASIS
ĮGALIOTINIS UŽSIENIO
REIKALAMS IR
SAUGUMO POLITIKAI

Briuselis, 2022 06 24
JOIN(2022) 28 final

**BENDRAS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

**Krypties į tvarią mėlynąją planetą nustatymas. Bendras komunikatas dėl ES tarptautinio
vandenynų valdymo darbotvarkės**

{SWD(2022) 174 final}

ĮVADAS

Vandenynai labai svarbūs Žemės gyvybei: jų vertė ir nauda žmonėms ir visai planetai neįkainojama. Vandenynai atlieka labai svarbų vaidmenį reguliuodami klimatą, teikia daugiau deguonies nei visi miškai kartu ir yra itin svarbūs sprendžiant neatidėliotinus pasaulinius uždavinius, tokius kaip aprūpinimo maistu saugumas, energetika ir žaliaji pertvarka. Vandenynai yra pakrančių bendruomenių socialinio ir kultūrinio paveldo dalis ir labai svarbūs plėtojant tarptautinę prekybą, nes daugiau kaip 80 proc. pasaulinės prekybos vykdoma jūra, o apie du trečdalius pasaulio naftos ir dujų išgaunama iš jūros arba ja transportuojama. Tačiau dažnai vandenynams vis dar skiriama per mažai dėmesio. Jie naudojami neteisėtais tikslais, pvz., piratavimo, terorizmo ar ginkluotų plėšimų jūroje, prekybos žmonėmis, neteisėtų medžiagų ir ginklų kontrabandos.

Tarptautinio vandenynų valdymo tikslas – įveikti daugybę iššūkių, kylančių dėl daugialypių ir persipynusių vandenynų funkcijų. 2016 m. **Europos Sąjunga** buvo **pirmoji ekonomikos lyderė**, pradėjusi įgyvendinti Tarptautinio vandenynų valdymo darbotvarkę¹ ir įsipareigojusi užtikrinti vandenynų saugą, saugumą, švarą, gerą būklę ir tvarų valdymą. Nors ES ir toliau ryžtingai siekia šių tikslų, dėl kai kurių pokyčių darbotvarkę reikia atnaujinti.

Pirma, kova su klimato kaita ir aplinkos būklės blogėjimu yra vienas iš svarbiausių **ES politinių prioritetų**. Vandenynų apsauga įtvirtinta **Europos žaliajame kurse** ir **pasaulyje stipresnės Europos** vizijoje ir tai yra pasaulinio masto problema, kurią spręsti reikia daugiašaliu lygmeniu².

Antra, vandenynų būklė prastėja vis sparčiau, nes ji ir toliau blogėja dėl netvarios žmogaus veiklos ir jos žalingo poveikio, o tai lemia esminius pokyčius ir didėjančią riziką pasiekti **kritinį tašką**. Tokią kritinę vandenynų būklę atspindi **nepakankamai įgyvendinti atitinkami bendri įsipareigojimai**, visų pirma Aičio tikslai pagal Biologinės įvairovės konvenciją ir Jungtinių Tautų Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 m. bei jos 14-asis darnaus vystymosi tikslas (gyvybė vandenyse).

Trečia, kaip matyti iš pastaruju metu padidėjusios įtampos rytinėje Viduržemio jūros dalyje ir Pietų Kinijos jūroje, **vandenynai yra viena iš svarbiausių geopolitinių arenų pasaulyje**, todėl valstybės narės ragina gerbti teritorinį vientisumą ir navigacines teises, taip pat ginčus spręsti taikiai. Rusijos karinė agresija prieš Ukrainą daro poveikį pasaulio stabilumui ir Juodosios jūros regiono saugumui ir kelia susirūpinimą dėl jos padarinių laivybai.

Ketvirta, vandenynai įgijo politinį patrauklumą pasauliniu lygmeniu, o 2022 m. yra vandenynams itin svarbūs metai, nes vyksta keletas svarbių derybų³ ir konferencijų dėl vandenynų⁴. Jie įgijo daugiau svarbos tarptautinėse diskusijose klimato ir biologinės įvairovės klausimais. Dėl COVID-19 pandemijos paaštrėjusi jūrininkų krizė išryškino socialinio aspekto, t. y. deramų jūrininkų darbo ir gyvenimo sąlygų, svarbą⁵. Tarptautiniu mastu taip pat atkreiptas dėmesys į tai, kad kai kurios valstybės nesilaiko tarptautiniu mastu sutartų taisyklių ir standartų, dėl to atsiranda nesąžininga konkurencija ir iškraipomos

¹ JOIN(2016) 49 *final*.

² COM(2019) 640 *final*; JOIN(2021) 3 *final*.

³ 2022 m. birželio 16 d. baigtos derybos dėl Atvirųjų jūrų sutarties (dėl BBNJ), Pasaulinės biologinės įvairovės strategijos po 2020 m. ir žalingų subsidijų žuvininkystei uždraudimo PPO.

⁴ Aukščiausiojo lygio susitikimas „Vienas vandenynas“ (2022 m. vasario 9–11 d., Brestas), 7-oji konferencija „Mūsų vandenynas“ (2022 m. balandžio 13–14 d., Palau), 2-oji JT konferencija dėl vandenynų (2022 m. birželio 27 d. – liepos 1 d., Lisabona).

⁵ [wcms_760649.pdf](https://wcms.760649.pdf) (ilo.org).

vienodos sąlygos, todėl nukenčia ES suinteresuotieji subjektai. Pavyzdys yra atvirieji registrai.

Atsižvelgiant į tai, kad ES yra didžiausia išskirtinė ekonominė zona pasaulyje, ir į pirmiau minėtus pokyčius, **labai svarbu, kad ES ir jos valstybės narės dar kartą patvirtintų ir atnaujintų savo įsipareigojimą užtikrinti geresnį vandenynų valdymą.**

Grėsmė vandenynams⁶

- *Dėl atšilimo jūrų gyvūnų rūšys nyksta dvigubai sparčiau nei sausumos.*
- *34,2 proc. pasaulio jūrų žvejybos išteklių pereikvojama.*
- *Per pastaruosius keturiasdešimt metų Arkyje ištirpo ledas, kurio plotas buvo maždaug šešis kartus didesnis nei Vokietijos teritorija.*
- *Jei temperatūra pakiltų 2°C, išnyktų daugiau kaip 99 proc. koralų rifų.*
- *Kasmet susidaro 300 mln. tonų plastiko atliekų. Tačiau tik 9 proc. yra perdirbama.*
- *Pagal labai didelio išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio scenarijų vidutinis jūros lygis iki 2050 m. toliau kils iki maždaug 0,3 m, o iki 2100 m. – 2 m; priverstinis perkėlimas iki 2050 m. grės iki 340 mln. žmonių, o iki 2100 m. – 630 mln. žmonių.*

TIKSLAI

Remdamasi 2016 m. Tarptautinio vandenynų valdymo darbotvarke ir konsultacijų su vandenynų srities suinteresuotaisiais subjektais procesu,⁷ tarptautinio vandenynų valdymo srityje ir įgyvendindama JT darbotvarkę iki 2030 m. bei jos 14-ąją DVT ES imsis dar aktyvesnio vaidmens:

- stiprindama tarptautinio vandenynų valdymo sistemą **pasauliniu, regioniniu ir dvišaliu** lygmenimis;
- užtikrindama, kad vandenynų **tvarumas** iki 2030 m. taptų tikrove, ir tuo tikslu taikydama koordinuotą ir papildomumu grindžiamą požiūrį į bendrus iššūkius ir bendrą poveikį;
- užtikrindama, kad vandenynai taptų **saugia** ir **apsaugota** erdve, nes konkurencija tarptautiniuose vandenyse didėja ir kyla vis daugiau sunkumų taikyti taisyklėmis grindžiamą daugiašalę tvarką;
- kaupdama tarptautines **žinias** apie vandenynus, kad būtų galima priimti įrodymais pagrįstus sprendimus, o tai leistų imtis veiksmų, kuriais būtų siekiama užtikrinti vandenynų apsaugą ir tvarų valdymą.

PAGRINDINIAI SU TARPTAUTINIŲ VANDENYNŲ VALDYMU SUSIJĘ ES PRIORITETAI⁸

⁶ Pinsky, M.L., Eikeset, A.M., McCauley, D.J. *et al.* Greater vulnerability to warming of marine versus terrestrial ectotherms. *Nature* 569, 108–111 (2019 m.); FAO, 2020. *The State of World Fisheries and Aquaculture 2020. Sustainability in action*. Roma; IPCC AR6 WG1; [New elevation data triple estimates of global vulnerability to sea-level rise and coastal flooding](#) | [Nature Communications](#).

⁷ Rengiant [tikslines konsultacijas internetu](#); [kvietimas teikti informaciją](#) – žr. konsultavimosi veiklos, susijusios su Tarptautinės vandenynų valdymo darbotvarkės atnaujinimu, santrauką. ES tarptautinio vandenynų valdymo forumas.

⁸ Daugiau veiksmų pateikta šio bendro komunikato priede.

Užkirsti kelią jūrų biologinės įvairovės nykimui ir šių tendencijų pakreipti priešinga linkme:

- kuo greičiau sudaryti plataus užmojo JT atvirųjų jūrų sutartį (dėl nacionalinei jurisdikcijai nepriklausančių rajonų biologinės įvairovės);
- įgyvendinti plataus užmojo Pasaulinę biologinės įvairovės strategiją po 2020 m., pagal kurią iki 2030 m. saugomos jūrų teritorijos sudarytų 30 proc.;
- nustatyti naujas didelio masto saugomas jūrų teritorijas Pietų vandenyne;

apsaugoti jūros dugną:

- uždrausti giliavandenę kasybą, kol nebus tinkamai užpildytos mokslinės spragos, nebeliks jokio žalingo kasybos poveikio ir bus veiksmingai apsaugota jūros aplinka;
- prireikus reglamentuoti labiausiai biologinei įvairovei kenksmingų žvejybos įrankių naudojimą;

užtikrinti tausią žvejybą ir akvakultūrą:

- siekti visiško neteisėtos, nedeklaruojamos ir neregamentuojamos (NNN) žvejybos netoleravimo;
- remtis 2022 m. birželio mėn. sudarytu visuotiniu PPO susitarimu dėl žalingų subsidijų žuvininkystei ir raginti jį sustiprinti įtraukiant punktus, dėl kurių dar nesusitarta;
- peržiūrėti ES prekybos žvejybos ir akvakultūros produktais standartus;

užtikrinti, kad būtų laikomasi tarptautinių taisyklių ir standartų:

- skatinti subjektus, veikiančius kaip atvirieji registrai, vykdyti vėliavos valstybių pareigas;

kovoti su klimato kaita siekiant užtikrinti gerą vandenynų būklę:

- iki 2050 m. neutralizuoti poveikį klimatui, įskaitant žvejybos ir kitos jūrinės veiklos priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimą;
- išsaugoti vandenynų mėlynosios anglies funkciją;
- prieš pradėdant taikyti bet kokias naujas geoinžinerines anglies dioksido absorbavimo technologijas, užtikrinti tinkamą mokslinį pagrindą, kuriuo tokią veiklą būtų galima pagrįsti, ir tinkamai atsižvelgti į susijusią riziką ir poveikį;

kovoti su jūros tarša:

- iki 2024 m. sudaryti plataus užmojo teisiškai privalomą visuotinį susitarimą dėl plastiko;

kaupiti žinias apie vandenynus:

- skatinti sukurti tarpvyriausybines mokslo ir politikos sąsają vandenynų tvarumui užtikrinti, siekiant įsteigti Tarpvyriausybines vandenynų tvarumo komisijas (IPOS);

investuoti į vandenynus:

- investuoti iki 1 mlrd. EUR į vandenynų ir pakrančių biologinės įvairovės išsaugojimo ir klimato politikos veiksmus, be kita ko, atvirojoje jūroje (2021–2027 m.);
- skirti 350 mln. EUR per metus vandenynų moksliniams tyrimams (pagal 2021–2027 m. programą „Europos horizontas“).

ES tarptautinio vandenynų valdymo priemonės

Pasaulinėje arenoje ES pripažįstama koordinuoto daugiašalio atsako į pasaulines problemas skatintoja ir taisyklėmis grindžiamos tarptautinės tvarkos šalininke. Su vandenynais susijusiems klausimams spręsti reikia kolektyvinių pastangų, grindžiamų tarptautinės teisės nuostatomis, visų pirma Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija

(UNCLOS)⁹. Naudodamasi savo politine ir diplomatine įtaka, grindžiama pagrindinių teisių ir vertybių puoselėjimu, taip pat skatindama darnų vystymąsi pagal Darbotvarkę iki 2030 m. ir jos darnaus vystymosi tikslus (DVT), ES veikia kaip sąžininga tarpininkė, sąjungininkė ir tarptautinių **derybų, forumų ir procesų varomoji jėga**, tokiu būdu remianti tvariam vandenynų valdymui užtikrinti būtinus sprendimus ir veiksmus.

Vadovaudamasi Europos žaliojo kurso komunikatu, Bendru komunikatu dėl daugiašališkumo, ES strateginiu kelrodžiu, ES politika, kuria siekiama taikaus, tvaraus ir klestinčio Arkties regiono, ES strategija dėl bendradarbiavimo Indijos ir Ramiojo vandenynų regione,¹⁰ ES, pasinaudodama savo finansiniais ir reguliavimo įgaliojimais, siekia **partnerysčių ir aljansų** su trečiosiomis šalimis, daugiašalėmis ir regioninėmis organizacijomis, įskaitant tarptautines normas nustatančias organizacijas, ir nevalstybiniais subjektais, pvz., NVO, ekonominės veiklos vykdytojais, mokslininkų bendruomene ir apskritai pilietine visuomene. Tai daroma vystant **regioninius ir dvišalius dialogus**, plėtojant su vandenynais susijusį vystomąjį **bendradarbiavimą**,¹¹ vykdant **konkrečią informavimo veiklą ir demaršus, formuojant koalicijas** dėl pagrindinių prioritetų ir (bendrai) rengiant **visuotinius įvairių suinteresuotųjų subjektų renginius**, siekiant toliau **telkti pajėgas ir nelėtinti tempo** veikiant pasauliniu mastu.

Įgyvendindama ES jūrų saugumo strategiją (ESJSS) ir jos persvarstytą veiksmų planą¹², parengtą siekiant užtikrinti saugumą ir saugą jūroje, ES sprendžia problemas, kurios daro poveikį vandenynų saugumui. Tai apima, be kita ko, tarpvalstybinį ir organizuotą nusikalstamumą, grėsmes laivybos laisvei ir biologinei įvairovei, klimato saugumui kylančius iššūkius ar aplinkos būklės blogėjimą dėl neteisėtos ar atsitiktinės taršos.

ES mano, kad rodant pavyzdį galima paskatinti pažangą ir padėti sukurti bendrą viziją, kaip plėtoti tvarų požiūrį į vandenynų valdymą visame pasaulyje, ir pripažįsta, kad **tikroji lyderystė prasideda pačioje ES**. Tai visų pirma atspindi ES žuvininkystės politika, grindžiama reformuota bendra žuvininkystės politika, taip pat kovos su neteisėta, nedeklaruojama ir neregamentuojama (NNN) žvejyba veiksmai, ES požiūris į tvarią mėlynąją ekonomiką, Jūrinių teritorijų planavimo direktyva, jūrų baseinų ir makroregioninės programos, ES aplinkos politika, visų pirma paremta ES jūrų strategijos pagrindų direktyva, 2030 m. biologinės įvairovės strategija, nulinės taršos veiksmų planu ir pasiūlymu dėl Gamtos atkūrimo teisės akto, ES klimato politika, visų pirma susijusi su ES klimato teisės aktu, Pasirengimo įgyvendinti 55 % tikslą priemonių rinkiniu ir Prisitaikymo prie klimato kaitos strategija, ES jūrų transporto saugumo teisės aktai ir veiksmai, susiję su duomenimis, stebėseną ir moksliniais tyrimais, visų pirma pagal ES kosmoso programos „Copernicus“ komponentą, 2021–2027 m. mokslinių tyrimų ir inovacijų finansavimo programą „Europos

⁹ Pasaulinis vandenynų valdymas grindžiamas UNCLOS – visa apimančia teisine sistema, pagal kurią turi būti vykdoma visa su vandenynais susijusi veikla, ir dviem jos įgyvendinimo susitarimais: i) 1982 m. gruodžio 10 d. Susitarimu dėl UNCLOS XI dalies įgyvendinimo, ii) JT susitarimu dėl 1982 m. gruodžio 10 d. UNCLOS nuostatų, susijusių su vienos valstybės ribas viršijančių žuvų išteklių ir toli migruojančių žuvų išteklių apsauga ir valdymu, įgyvendinimo.

¹⁰ JOIN(2021) 3 *final*; [strategic_compass_en3_web.pdf\(europa.eu\)](#); JOIN(2021) 27 *final*; JOIN(2021) 24 *final*.

¹¹ Pasitelkiant Kaimynystės, vystomojo ir tarptautinio bendradarbiavimo priemonę. ES ir jos valstybės narės yra vienos iš svarbiausių su vandenynais susijusios paramos vystymuisi teikėjų ir savanoriškai prisideda prie tarptautinių organizacijų veiklos ir (arba) procesų – 2014–2020 m. pagal ES vystymosi politiką vandenynų valdymui trečiojoje šalyse skatinti buvo skirta daugiau kaip 1 mlrd. EUR.

¹² 11205/14.

horizontas“ ir Europos misiją, kuria siekiama iki 2030 m. atkurti mūsų vandenynus ir vandenį¹³.

1. TARPTAUTINIO VANDENYNŲ VALDYMO SISTEMOS STIPRINIMAS

Siekiant parengti būsimą tarptautinę teisiškai privalomą priemonę dėl **nacionalinei jurisdikcijai nepriklausančių rajonų jūrų biologinės įvairovės (BBNJ)** pagal UNCLOS ir Pasaulinę biologinės įvairovės strategiją po 2020 m., **jūrų biologinės įvairovės apsauga ir išsaugojimas** yra pagrindiniai ES išorės veiksmų prioritetai, įskaitant pagal Biologinės įvairovės konvenciją siūlomą tikslą **iki 2030 m. apsaugoti 30 proc. pasaulio vandenynų**. ES siekia dar 2022 m. priimti **tarptautiniu mastu privalomą susitarimą** dėl BBNJ ir užtikrinti veiksmingą jo ratifikavimą ir įgyvendinimą. ES ne tik aktyviai dalyvavo derybose, bet ir dėdama diplomatinės pastangas vandenynų srityje ėmėsi iniciatyvos, kad būtų įsteigta Didelio užmojo koalicija BBNJ¹⁴ klausimais, siekiant skatinti plataus užmojo, sąžiningą ir veiksmingą susitarimą. Be to, pasinaudodama diplomatiniais svertais ir komunikacijos pajėgumais, ji toliau padeda siekti susitarimo dėl **naujų saugomų jūrų teritorijų Pietų vandenyne nustatymo**, tokiu būdu prisidedama prie tikslo iki 2030 m. apsaugoti 30 proc. pasaulio vandenynų.

Kalbant apie **giliavandenę kasybą**, mokslininkų bendruomenė ir valstybės iš esmės sutaria¹⁵, kad žinios, susijusios su jūros gelmių aplinka ir kasybos poveikiu, nėra pakankamai išsamios, kad būtų galima priimti įrodymais pagrįstus sprendimus ir saugiai tęsti eksploatavimą¹⁶. ES toliau pasisakys už tai, kad būtų uždrausta giliavandenė kasyba, kol šios mokslinės spragos bus tinkamai užpildytos, kad būtų galima įrodyti, jog dėl kasybos nedaromas žalingas poveikis, ir kad, kaip reikalaujama pagal UNCLOS, būtų priimtos būtinos eksploatavimo taisyklių nuostatos, skirtos veiksmingai jūros aplinkos apsaugai užtikrinti. ES toliau prisidės prie derybų su Tarptautine jūros dugno institucija (ISA) dėl eksploatavimo taisyklių, kad būtų sukurta stabili jūros aplinkos apsaugos sistema, įskaitant standartus ir su ribinėmis vertėmis ir norminiais standartais susijusias gaires. Be to, ES remia mokslinius tyrimus, kuriais siekiama gilinti žinias apie giliavandenės ekosistemas ir technologijų stebėseną bei priežiūrą.

ES ragina laikytis aukščiausių tarptautinių standartų, susijusių su **skaidrumu, geru valdymu ir suinteresuotųjų subjektų įtraukumu** tarptautinėse organizacijose, pvz., ISA ir PPO, ir yra pasirengusi remti tokių standartų laikymąsi.

Vykdamas **žvejybos veiklą** turėtų būti laikomasi jūrų gyvųjų išteklių ir jūrų ekosistemų ilgalaikio išsaugojimo ir tausaus naudojimo principų.

Laikydamosi požiūrio visiškai netoleruoti **neteisėtos, nedeklaruojamos ir nereglamentuojamos (NNN) žvejybos**, ES siekia, kad sąžiningiems veiklos vykdytojams būtų sudarytos vienodos sąlygos ir būtų skatinamas išsaugojimo ir valdymo taisyklių, kuriomis siekiama užtikrinti tausų žvejybos išteklių naudojimą, laikymasis. Dialogais dėl

¹³ Reglamentas (ES) Nr. 1380/2013; Reglamentas (EB) Nr. 1005/2008; COM(2021) 240; Direktyva 2014/89/ES; 2008/56/EB; COM(2020) 380; COM(2021) 400; Reglamentas (ES) 2021/1119; COM(2021) 550; COM(2021) 82; Reglamentas (EB) Nr. 725/2004; Direktyva 2005/65/EB.

¹⁴ [Protecting the ocean, time for action \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/en/press-communications/inline/2021/04/pdf/protecting-the-ocean-time-for-action-europa.eu).

¹⁵ <https://www.iucncongress2020.org/motion/069>.

¹⁶ [World Economic forum, Decision-Making on Deep-Sea Mineral Stewardship: A Supply Chain Perspective, WHITE PAPER, APRIL 2022](#); [D. Amon et al., 2022. Assessment of scientific gaps related to the effective environmental management of deep-seabed mining, 138 Marine Policy](#); [Miller et al., 2018. An Overview of Seabed Mining Including the Current State of Development, Environmental Impacts, and Knowledge Gaps](#).

NNN žvejybos su ES nepriklausančiomis šalimis, grindžiamus NNN žvejybos reglamentu, ES toliau užtikrina, kad šalys laikytųsi tarptautinių įsipareigojimų.

Tausios žvejybos partnerystės susitarimai – tvirtas pagrindas dvišaliam bendradarbiavimui su pasirinktomis ES nepriklausančiomis šalimis partnerėmis; jais prisidedama prie jūrų, jūrininkystės ir žuvininkystės politikos, įskaitant aplinkos, socialinius ir prekybos aspektus, stiprinimo.

ES atliko pagrindinį vaidmenį 12-ojoje PPO ministrų konferencijoje, kurioje buvo siekiama susitarimo uždrausti žalingas subsidijas žuvininkystei, laikantis JT 14.6 darnaus vystymosi tikslo (14.6 DVT). Visų pirma ES pavyko pasiekti, kad būtų pripažintas tvaraus žvejybos valdymo ir teisės subsidijuoti žvejybą peržvejojusių išteklių atveju, ryšys, visiškai uždraustos subsidijos, kuriomis prisidedama prie NNN žvejybos, taikomos specialios nuostatos dėl atvirosios jūros, kurioje vykdomos žvejybos nevaldo regioninė žvejybos valdymo organizacija, ir griežti skaidrumo reikalavimai. Atsižvelgdama į 14.6 DVT, ES toliau vadovaus tęsiamoms deryboms dėl papildomų PPO taisyklių dėl subsidijų, kuriomis prisidedama prie perteklinių pajėgumų ir peržvejojimo.

ES yra svarbiausia veikėja **regioninėse žvejybos valdymo organizacijose** ir žvejybos institucijose visame pasaulyje. Bendradarbiaudama su jomis ES skatina žuvų išteklių tvarumą ir skaidrų sprendimų priėmimą remiantis patikimomis mokslinėmis rekomendacijomis, pabrėžia mokslinių tyrimų svarbą ir griežtina atitiktį reikalavimams.

Taip pat labai svarbu **išsaugoti ir tausiai naudoti Arkties jūrų gyvuosius išteklius**, įskaitant žuvų išteklius. ES, kaip Susitarimo, kuriuo siekiama užkirsti kelią neregamentuojamai žvejybai atvirojoje jūroje, vykdomai Arkties vandenyno centrinėje dalyje, šalis, yra įsipareigojusi visapusiškai jį įgyvendinti¹⁷.

Pagal 2030 m. Biologinės įvairovės strategiją ES rengia veiksmų planą, kuriuo siekiama išsaugoti žvejybos išteklius ir apsaugoti jūrų ekosistemas, taip pat priemonės, kuriomis siekiama apriboti žvejybos poveikį, be kita ko, jūros dugniui, ir padėti siekti aplinkos apsaugos tikslų.

Jūros aplinkos apsauga koordinuojama regioniniu lygmeniu, nes ES įsipareigojusi laikytis regioninių jūrų konvencijų, ir ypač glaudžiai siejasi su pačios ES įgyvendinama Jūrų strategijos pagrindų direktyva. Tokiu būdu užtikrinama, kad tiek ES valstybės narės, tiek trečiosios šalys siektų lygiaverčio tikslo užtikrinti jūrų ir vandenynų apsaugą.

ES palaiko glaudžius ryšius su keliais partneriais, pvz., yra užmezgusi ilgalaikę partnerystę su Afrikos, Karibų ir Ramiojo vandenyno valstybėmis, kurią ji siekia stiprinti pagal partnerystės susitarimą su Afrikos, Karibų ir Ramiojo vandenyno valstybių organizacija (OACPS), pakeisiantį Kotonu susitarimą. Kartu su ES partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimais ir prekybos susitarimais su daugeliu trečiųjų šalių partnerių, jis taps tvirtesnio politinio ir strateginio bendradarbiavimo, grindžiamo bendromis vertybėmis ir tikslais, pagrindu.

ES vadovaujamas bendradarbiavimas vandenynų klausimais

Neteisėta, nedeklaruojama ir neregamentuojama (NNN) žvejyba

- *Vykdydama administracinį bendradarbiavimą Komisija reguliariai bendradarbiauja su 93 trečiosiomis šalimis, siekdama įgyvendinti NNN reglamente nustatytą laimikio sertifikavimo sistemą.*

¹⁷ Tarybos sprendimas (ES) 2019/407.

- Nuo 2010 m. 27 trečiosioms šalims pranešta apie galimybę jas pripažinti nebendradarbiaujančiomis šalimis kovojant su NNN žvejyba.
- 17 šalių sėkmingai atliko būtinus veiksmus ir joms skirtas pranešimas buvo panaikintas.
- ES yra FAO susitarimo dėl uosto valstybės priemonių (PSMA) – pirmojo privalomo tarptautinio susitarimo, kuriuo siekiama kovoti su NNN žvejyba, – šalis.

Tausios žvejybos partnerystės susitarimai

- Šiuo metu ES yra sudariusi 13 tausios žvejybos partnerystės susitarimų protokolų su trečiosiomis šalimis.
 - 9 susitarimai dėl tunų žvejybos su: Žalioju Kyšuliu, Dramblio Kaulo Krantu, San Tome ir Prinsipe, Gabonu, Kuko Salomis, Seišeliais, Mauricijumi, Senegalu ir Gambija (į susitarimus su pastarosiomis dviem šalimis taip pat įtrauktas skyrius dėl europinių jūrinių lydekų);
 - 4 mišrūs susitarimai su: Grenlandija, Maroku, Mauritanija ir Bisau Gvinėja.

Regioninės žvejybos valdymo organizacijos

- Regioninės žvejybos valdymo organizacijos yra tarptautinės organizacijos, reguliuojančios regioninę žvejybos veiklą atvirojoje jūroje.
- ES vaidina pagrindinį vaidmenį regioninėse žvejybos valdymo organizacijose visame pasaulyje ir dalyvauja penkių regioninių tunų žvejybos valdymo organizacijų ir 13 regioninių ne tunų žvejybos valdymo organizacijų veikloje.
- ES ir jos valstybės narės CCAMLR pateikė du pasiūlymus dėl saugomų jūrų teritorijų: vieną – rytinėje Antarkties dalyje (nuo 2012 m.), kitą – Vedelio jūroje (nuo 2016 m.). Patvirtinus šias saugomas jūrų teritorijas bus apsaugotas 3,207 mln. kvadratinį kilometrų plotas. Jos iš esmės prisidės prie kovos su klimato kaita ir Antarkties jūrų biologinės įvairovės apsaugos.

Regioninės jūrų konvencijos

- Regioninėse jūrų konvencijose ir veiksmų planuose numatytos tarpvyriausybines sistemos, skirtos vandenynų ir jūrų būklės blogėjimo problemai spręsti regioniniu lygmeniu.
- ES yra trijų regioninių jūrų konvencijų, apimančių ES jūrų vandenį, susitariančioji šalis:
 - Helsinkio konvencijos – HELCOM (Baltijos jūra),
 - OSPAR konvencijos – OSPAR (Šiaurės rytų Atlantas),
 - Barselonos konvencijos – UNEP-MAP (Viduržemio jūra).

Kitos priemonės

- Be dviejų vandenynų srities partnerysčių vandenynų klausimais su Kanada ir Kinija, ES palaiko kelis aukšto lygio dialogus ir partnerystes su svarbiais partneriais.
- ES užtikrina bendradarbiavimą savo finansinėmis priemonėmis, įskaitant:
 - Kaimynystės, vystomojo ir tarptautinio bendradarbiavimo priemonę „Globali Europa“;
 - Europos jūrų reikalų, žvejybos ir akvakultūros fondą (EJRŽAF).

2. VANDENYNŲ TVARUMO UŽTIKRINIMAS IKI 2030 M.

2.1 Vandenynai ir klimato kaita

Vandenynai ir klimato kaita yra glaudžiai susiję: vandenynai ir jų ekosistemos atlieka labai svarbų vaidmenį klimato reguliavimo atžvilgiu, bet kartu jie yra smarkiai veikiami klimato kaitos. Todėl politika vandenynų ir klimato kaitos srityse turi būti įgyvendinama tuo pačiu metu. Teigiamas žingsnis siekiant šio tikslo yra COP 26 priimtas UNFCCC sprendimas

kasmet rengti dialogą vandenynų ir klimato kaitos klausimais, siekiant sustiprinti veiksmus, skirtus klimato kaitai vandenynų atžvilgiu sušvelninti ir prie jos prisitaikyti¹⁸.

JT Tarpvyriausybė klimato kaitos komisija (IPCC)¹⁹ išreiškė susirūpinimą dėl klimato kaitos poveikio vandenynams²⁰. Ji pabrėžė, kad reikia smarkiai sumažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį ir taikyti ilgalaikes ir griežtas prisitaikymo priemones. Labai svarbu derinti veiksmus įvairiuose sektoriuose – vandenynuose ir sausumoje, kartu laikantis suderinto požiūrio sprendžiant tarpusavyje susijusius klimato kaitos, biologinės įvairovės nykimo ir taršos klausimus.

Vadovaudamasi Paryžiaus susitarimu, ES savo teisėje įtvirtino **poveikio klimatui neutralizavimo iki 2050 m. tikslą** ir yra įsipareigojusi mažinti vykdant jūrinę veiklą išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį ir toliau daryti pažangą prisitaikymo prie klimato kaitos srityje. Siekdama užtikrinti, kad naudojant ES jūrų transportą būtų prisidedama prie šio tikslo įgyvendinimo, Europos Komisija pasiūlė įvairių priemonių. Tai apima naują standartą dėl laivuose naudojant energiją sukeliamos taršos šiltnamio efektą sukeliančiomis dujomis intensyvumo („FuelEU Maritime“), ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos (ATLPS) išplėtimą įtraukiant jūrų transportą, taip pat galiojančių direktyvų dėl energijos mokesčių, alternatyviųjų degalų infrastruktūros ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos peržiūrą.

Sukurta naujiems laivams taikoma pasaulinio masto energijos vartojimo efektyvumo reguliavimo sistema, o 2022 m. lapkričio mėn. įsigalios esamiems laivams skirtos energijos vartojimo efektyvumo priemonės. Taip pat rengiamos alternatyviuosius degalus naudojančių laivų saugos gairės ir kitas konkrečių (vidutinės trukmės) priemonių rinkinys. ES pasiūlė IMO principus, susijusius su pasauline anglies dioksido apmokestinimo priemone, ir pasisako už tai, kad ši priemonė būtų suderinta su ŠESD kuro standartu pasauliniu lygmeniu. IMO taip pat pradėjo savo pradinės laivų išmetamo ŠESD kiekio mažinimo strategijos peržiūrą, siekdama padidinti jos užmojus.

Analogiškai ES toliau sieks mažinti **žvegybos sektoriaus priklausomybę nuo iškastinio kuro** (visų pirma dyzelino)²¹, be kita ko, peržiūrės klimato kaitos švelninimo priemones ir žvegybos strategijas bei įrankius, kuriais mažinamas išmetamųjų teršalų kiekis²² ir didinamas energijos vartojimo efektyvumas. Be to, ji analizuoja mokslo ir technologinę pažangą, visų pirma įgyvendinant ES mokslinių tyrimų bendrąsias programas, siekiant iki 2023 m. pradžios, glaudžiai bendradarbiaujant su visais suinteresuotaisiais subjektais, parengti veiksmų planą, kuriame būtų pateikta rekomendacijų ir geriausios patirties pavyzdžių, kaip pakeisti žvegybos laivus, kad jie energiją vartotų efektyviau ir išmestų mažiau ŠESD. Ši analizė taip pat apims akvakultūrą.

¹⁸ [Glazgo klimato pakte](#) vandenynai pripažįstami UNFCCC (Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos) dalimi, raginant apsvaistyti galimybę į visas darbo procedūras ir įsteigtų institucijų praktiką įtraukti vandenynų apsaugos veiksmus ir juos stiprinti.

¹⁹ Ataskaitą „Special Report on the Ocean and the Cryosphere in a Changing Climate“, papildytą IPCC 6-ąja vertinimo ataskaita, numatoma paskelbti 2022 m.

²⁰ Absorbuojant anglies dioksidą (25 proc. žmonių išmetamo CO₂) ir papildomą šilumą (90 proc. papildomos dėl šiltnamio efekto susidarančios šilumos pasaulyje) vyksta vandenynų rūgštėjimas ir atšilimas, dėl to kyla jūros lygis, susidaro ekstremalios oro sąlygos, blunka koralai, vyksta stratifikacija, mažėja deguonies, atsiranda negyvosios zonos ir kinta biologinis produktyvumas, taip pat tai lemia rūšių ir buveinių pasiskirstymą.

²¹ Tai tapo dar aktualiau dėl Rusijos karinės agresijos prieš Ukrainą ir krizių valdymo priemonių, kurių imtasi ES žvegybos laivynui paremti ([Žuvininkystė. Antrasis krizių valdymo priemonių rinkinys \(europa.eu\)](#)).

²² Pavyzdžiui, ES tirs tam tikrus žvegybos būdus, kuriais, kaip žinoma, daroma žala anglies dioksidą kaupiantiems nuosėdų telkiniams.

ES mano, kad **jūros vėjo ir vandenynų energija** yra vienas iš sprendimų siekiant jos tikslo iki 2050 m. neutralizuoti poveikį klimatui, laikantis ES jūrų atsinaujinančiųjų išteklių energijos strategijos²³. Ji turi unikalios patirties plėtojant jūrų atsinaujinančiųjų išteklių energiją ir yra įsipareigojusi remti jos plėtrą visame pasaulyje, kaip tą darė iki šiol²⁴.

Gamtos procesais pagrįstais sprendimais²⁵ taip pat galima prisidėti prie klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos didinant anglies dioksido panaudojimą ir saugojimą, mažinant pakrantėse kylančią riziką ir teikiant kitą visokeriopą naudą, pvz., užtikrinant geresnę vandens kokybę ir didesnę ekosistemų bei bendruomenių atsparumą.

Ryšys tarp klimato kaitos, ekosistemų būklės blogėjimo prevencijos ir biologinės įvairovės nykimo

- *Remiantis visais 21-ojo amžiaus išmetamųjų teršalų scenarijais numatoma, kad sumažės pasaulinė jūrų gyvūnų bendruomenių biomasė ir žvejojimo pajėgumai ir pasikeis rūšių sudėtis.*
- *Tai reikš iššūkius tarptautinio ir nacionalinio vandenynų ir žvejojimo valdymo srityse. Žuvų išteklių pasiskirstymo tarp valdymo jurisdikcijų pasikeitimas galėtų destabilizuoti esamus tarptautinius žuvininkystės susitarimus ir padidinti tarptautinių konfliktų riziką.*
- *Gali padidėti poreikis užtikrinti tarpvalstybinį žvejojimo valdymą, ypatingą dėmesį skiriant žvejojimo išteklių pritaikymui ir atsparumui.*
- *Siekdama sustiprinti atsargumo priemones, ES toliau atkurs pereikvotus arba išėikvotus žvejojimo išteklius ir taikys žvejojimo valdymo strategijas.*²⁶

Ekosistemų kritinių taškų išmanymas

- *Būtina gerinti anglies dioksido saugojimo ir srautų jūrų ekosistemose kiekybinį vertinimą ir didinti informuotumą apie klimato nulemtus ekosistemų kritinius taškus.*
- *Taip pat reikia geriau kiekybiškai įvertinti atsakomųjų veikslių, kurių imamasi dėl jūros lygio kilimo, sąnaudas ir naudą. Jūros lygio kilimas taip pat gali turėti įtakos bazinėms vertėms, pagal kurias remiantis UNCLOS nustatomos skirtingos jūrų teisės.*

Vis labiau domimasi anglies dioksido absorbavimo iš vandenynų veikla. Londono konvencijos protokolu leidžiamas ir reglamentuojamas anglies dioksido surinkimas ir sekvestracija povandeninėse geologinėse formacijose ir draudžiama tręšti vandenynus, išskyrus mokslinių tyrimų tikslais²⁷.

ES yra Biologinės įvairovės konvencijos šalis. Šia konvencija raginama užtikrinti, kad nebūtų vykdoma jokia su klimatu susijusi geoinžinerijos veikla, galinti daryti poveikį biologinei įvairovei, kol nėra tinkamo mokslinio pagrindo tokiai veiklai pagrįsti ir nebus tinkamai atsižvelgta į susijusią riziką aplinkai ir biologinei įvairovei bei atitinkamą socialinį, ekonominį ir kultūrinį poveikį²⁸.

2.2 Kova su jūros tarša

ES yra įsipareigojusi užkirsti kelią visų rūšių taršai, visų pirma jūros taršai iš sausumoje

²³ COM(2020) 741.

²⁴ Pavyzdžiui, su JAV, Indija, Japonija, Vietnamu ir Pietų Afrika.

²⁵ UNEP/EA.5/Res.5.

²⁶ IPCC, 2019: *IPCC Special Report on the Ocean and Cryosphere in a Changing Climate*.

²⁷ [Konvencija dėl jūros taršos laidojant atliekas ir kitas medžiagas prevencijos \(imo.org\)](https://imo.org).

²⁸ Biologinės įvairovės konvencijos sprendimas X/33, [UNEP/CBD/COP/DEC/X/33](https://www.unep.org/cbd/cop/dec/x/33).

esančių šaltinių. Nuo 1980 m. jūros tarša plastikų išaugo dešimt kartų ir siekiant su ja kovoti reikia imtis pasaulinio masto veiksmų. Nuo 2018 m., kai buvo priimta Plastikų strategija, ES, vykdydama diplomatinę veiklą, yra kovos su tarša plastikų lyderė tarptautiniu mastu ir visoje Sąjungoje. Ji aktyviai dalyvauja pasaulinėse derybose dėl plataus užmojo teisiškai privalomo visuotinio susitarimo dėl plastiko iki 2024 m., kaip susitarta UNEA5. Ji taip pat pasiryžusi iš esmės sumažinti taršą maisto medžiagomis ir cheminiais pesticidais iš sausumos šaltinių, *inter alia*, iš žemės ūkio, ir imtis ryžtingų veiksmų, nurodytų ES nulinės taršos veiksmų plane. Svarbiu pagal Barselonos konvenciją priimtu sprendimu pateikti IMO pasiūlymą Viduržemio jūrą paskelbti SOx išskyrimo kontrolės rajonu iš esmės bus sumažinta laivų keliamą tarša.

Taršos dėl į jūrą išmestų šaudmenų keliamo pavojaus klausimą reikia spręsti bendradarbiaujant su trečiosiomis šalimis ir tarptautinėmis organizacijomis. Numatoma, kad per ateinančius 5–10 metų iš šaudmenų, išmestų per Pirmąjį ir Antrąjį pasaulinius karus, padidės toksinių medžiagų nuotėkis, o tai kels grėsmę jūros aplinkai ir žvejų bei kitų jūrininkų saugumui.

2.3 Subjektų, veikiančių kaip atvirieji registrai, skatinimas vykdyti vėliavos valstybių pareigas

ES deda vis daugiau pastangų siekdama spręsti problemas, susijusias su tokiais atvejais, kai vėliavos valstybės veikia kaip atvirieji registrai, kuriuos pasirinko kai kurie laivų operatoriai, norėdami pasinaudoti tuo, kad tam tikros valstybės prastai laikosi tarptautinių įsipareigojimų arba deramai nekontroliuoja su jų vėliavomis plaukiojančių laivų (žvejybos ir jūrų transporto).

Atvirųjų registru problema ir vėliavos valstybių atsakomybė

- *Žvejybos srityje tai, kad tam tikros vėliavos valstybės deramai nekontroliuoja savo žvejybos laivų, yra vienas iš pagrindinių NNN žvejybą skatinančių veiksnių, todėl ES turi užtikrinti, kad visos vėliavos valstybės laikytųsi tarptautinių įsipareigojimų kovoti su NNN žvejyba.*
- *Sąmoningai silpna šių vėliavos valstybių valdžios sektoriaus vykdoma priežiūra ir tai, kad šios valstybės paprastai turi mažai reguliavimo pajėgumų, yra įtikinamos priežastys, dėl kurių įmonės užsiregistruoja ne savo šalyje.*
- *Tam tikrais atviraisiais registrais, pagal kuriuos, kaip žinoma, jūrų laivininkystės teisė įgyvendinama nepakankamai, kai kurie laivų savininkai paprastai naudojami siekdami išvengti įsipareigojimų užtikrinti tvarų ir saugų nebetinkamų eksploatuoti laivų perdirbimo. Vėliavos keitimas prieš išmontavimą yra įprasta praktika, kuri labai kliudo veiksmingai taikyti atitinkamus ES teisės aktus, susijusius su eksploatuoti nebetinkamų laivų perdirbimu²⁹.*

Todėl labai svarbu, kad ES toliau skatintų įmonių struktūrų, turinčių ES ir už jos ribų registruotų laivų, tikrosios nuosavybės skaidrumą, kad būtų galima nustatyti galimą neteisėtą veiklą vykdydžiusius arba prastai tarptautinius ir kitus jūrų, žuvininkystės, aplinkos, mokesčių, darbo sąlygų ir darbo teisių sričių įsipareigojimus vykdydžiusius subjektus, ir imtis reikiamų priemonių.

Kovojant su jūros tarša taip pat svarbu, kad būtų galima greitai ir veiksmingai nustatyti sąmoningai teršiančius laivų savininkus. Nepaisant ES taršos iš laivų prevencijos ir laivų atliekų pristatymo taisyklių, taip pat griežtesnių priežiūros ir taisyklių vykdymo užtikrinimo

²⁹ Reglamentas (ES) Nr. 1257/2013.

priemonių,³⁰ Europos vandenyse vis dar nuolat neteisėtai išleidžiama nafta ir kitos taršiosios medžiagos, o tokių atvejų nustatymo tikimybė, taigi ir patraukimo baudžiamojon atsakomybėn atvejų skaičius tebėra maži. Nustatyta sunkumų, susijusių su taisyklių vykdymo užtikrinimu tarptautinio jūrų transporto srityje, nes ES valstybėse narėse taikomų sankcijų rūšys ir jų dydžiai skiriasi.

2.4 Perėjimas prie pasaulinės tvarios mėlynosios ekonomikos

Artimiausiais metais mėlynoji ekonomika³¹ turėtų augti³². Laikydamosi mėlynosios ekonomikos principo, ES sieks skatinti ekonomikos augimą, gerinti pragyvenimo šaltinius, kartu užtikrindama tausų jūrų išteklių naudojimą ir pakrančių bendruomenių gerovę.

Be to, jūros gėrybių sektorius labai prisideda prie aprūpinimo maistu ir mitybos saugumo užtikrinimo. Būdama didžiausia pasaulyje jūros gėrybių importo rinka, ES stengiasi užtikrinti, kad į rinką patektų tik tvariai gauti ir pagaminti produktai. Iš tiesų veiksmingas žvejybos ir tvarios akvakultūros valdymas yra būtina sėkmingos maisto sistemos pertvarkos sąlyga.

Dėl šios priežasties NNN žvejybos reglamentu ES siekia užtikrinti, kad į ES rinką nepatektų jokie neteisėtai sužvejoti žuvininkystės produktai. Savo politiką ES toliau stiprins kurdama atitinkamas IT priemones šioje srityje, įskaitant skaitmeninę laimikio sertifikavimo sistemą.

Atsižvelgdama į strategiją „Nuo ūkio iki stalo“³³, Komisija pateiks pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto dėl tvarių maisto sistemų struktūros, kad tvarumas būtų įtrauktas į visas su maistu susijusias politikos sritis ir būtų sustiprintas maisto sistemų, apimančių ir žvejybos bei akvakultūros produktus, atsparumas. Laikydamosi ES tarptautinių įsipareigojimų, visų pirma PPO, ji apsvaustys tinkamus maisto importo tvarumo reikalavimus. Į sistemą taip pat bus įtrauktos informacijos apie maisto produktų tvarumo rodiklius teikimo (tvarumo ženklavimo) taisyklės.

Tvari mėlynoji ekonomika turi būti paremta tvariu finansavimu. ES didina investicijas į vandenynų būklę ir perėjimą prie tvarios mėlynosios ekonomikos. ES investavimo platforma „BlueInvest“ teikia finansavimą tvariai mėlynajai ekonomikai ES ir už jos ribų.

ES taksonomijos reglamente dėl tvarios veiklos³⁴ apibrėžiamas tvarus finansavimas ir investicijos, sudarant aplinkos atžvilgiu tvarios ekonominės veiklos sąrašą. Jame taip pat įtvirtinti reikšmingos žalos nedarymo principu paremti ekonominės veiklos kriterijai. Taksonomija padės nukreipti investicijas į tausų jūrų išteklių naudojimą ir apsaugą ir padės įmonėms užtikrinti, kad jų veikla atitiktų šį tikslą.

2.5 Integruotas vandenynų valdymas pasitelkiant saugomas jūrų teritorijas ir jūrinių teritorijų planavimą

Dėl nuolat didėjančios vandenynų naudojimo paklausos reikia integruoto jūrinių teritorijų planavimo, kuriuo būtų tinkamai atsižvelgiama į visų jūrų sektorių interesus ir jų poveikį jūros aplinkai, taip pat į jų vaidmenį klimato kaitos ir biologinės įvairovės nykimo atžvilgiu. Jūrinių teritorijų planavimas (JTP), grindžiamas ekosisteminio metodu, gali padėti siekti

³⁰ Direktyvos 2005/35/EB ir (ES) 2019/883; <https://portal.emsa.europa.eu/web/csn>.

³¹ Mėlynoji ekonomika – tausų jūros ir jos išteklių naudojimas ir nuosekli vizija, kuria užtikrinamas bendro poveikio jūrų ekosistemoms stebėjimas ir tinkamos konsultacijos su visais suinteresuotaisiais subjektais.

³² Įsitvirtinusiuose mėlynosios ekonomikos sektoriuose sukurta 4,5 mln. tiesioginių darbo vietų, o apyvarta siekia apie 650 mlrd. EUR; [The EU blue economy report 2020. ES leidinių biuras \(europa.eu\)](#).

³³ COM(2020) 381 *final*.

³⁴ Reglamentas (ES) 2020/852.

išsaugojimo ir atkūrimo tikslų ir prisidėti prie tvarios mėlynosios ekonomikos kūrimo. Šioje srityje ES įgijo daug patirties ir bendradarbiauja su UNESCO Tarpvyriausybine okeanografijos komisija (IOC-UNESCO) siekdama didinti informuotumą apie šią sritį tarptautiniu mastu pagal pasaulinę JTP iniciatyvą³⁵. Pasitelkiant JTP skatinamas tarpvalstybinis bendradarbiavimas ir prisidedama prie teritorinių konfliktų mažinimo bei bendro poveikio visame pasaulyje kontroliavimo.

ES skatina sukurti reprezentatyvų, ekologiniu požiūriu nuoseklų tinkamai valdomų saugomų jūrų teritorijų ir kitų veiksmingų išsaugojimo priemonių tinklą, kad iki 2030 m. šios teritorijos apimtų 30 proc. jūrų erdvės. Tai yra patvirtintos biologinės įvairovės atkūrimo ir išteklių išsaugojimo, natūralios anglies dioksido sekvestracijos užtikrinimo ir tvarios praktikos rėmimo priemonės.

3. SAUGUMO IR SAUGOS JŪROJE UŽTIKRINIMAS

3.1 Saugumas jūroje

ES – jūrų saugumo užtikrintoja

- *Jūrų saugumas – būtina tvarios mėlynosios ekonomikos ir apskritai taikos ir stabilumo sąlyga. Pasitelkiant jūrų saugumą teisėta veikla apsaugoma nuo esamų ar galimų grėsmių, susijusių su priešiškomis, neteisėtomis ir pavojingomis operacijomis jūroje. Jis sudaro sąlygas nevaržomam prekybos srautui jūrų susisiekimo kanalais. Tai yra neatsiejama visapusiško požiūrio į vandenynų valdymą dalis.*
- *Konkurencija tarptautiniuose vandenyse didėja ir kyla vis daugiau sunkumų taikyti taisyklėmis grindžiamą daugiašalę tvarką.*
- *ES, kaip pripažinta tarptautinio lygmens jūrų saugumo srities veikėja, griežtai prieštarauja bet kokiems vienašaliams veiksams, kurie kelia grėsmę taikai, saugumui ir stabilumui jūroje ir prieštarauja tarptautinei teisei.*
- *Laikydamosi UNCLOS, ES yra įsipareigojusi laikytis teisinės valstybės principo ir užtikrinti taiką bei saugumą jūroje, pasitelkdama daugiašališkumą, taisyklėmis grindžiamą regioninę jūrų saugumo struktūrą ir bendradarbiaudama su savo partneriais.*

Remdamasi Jūrų saugumo strategija, ES toliau stiprina savo, kaip jūrų saugumo užtikrintojos savo teritorijoje ir už jos ribų, vaidmenį. Tai darydama ji laikosi tarpsektorinio požiūrio į jūrų saugumui kylančių problemų ir grėsmių, įskaitant kibernetinius ir hibridinius išpuolius, didėjantį klimato kaitos poveikį, aplinkos būklės blogėjimą ir riziką, kurią jos kelia stabilumui ir saugumui, kintantį pobūdį. Ypatinę dėmesį ji skirs atokiausių regionų, kuriems tikimybė susidurti su šiomis grėsmėmis yra ypač didelė, poreikiams.

Kad būtų užtikrinta nevaržoma prieiga prie susisiekimo jūrų koridorių ir laikomasi tarptautinės jūrų teisės, Strateginiu kelrodžiu taip pat patvirtinamas ES pasiryžimas investuoti į jūrų saugumą ir į savo veiklą visame pasaulyje. Jame išdėstyta, kad ES ketina visapusiškai pasinaudoti savo jūrų partnerystės politika, pvz., organizuojant apsilankymus uostuose, vykdamas bendras pratybas ir stiprinant pajėgumus.

ES toliau bendradarbiaus su savo regioniniais partneriais jūrų saugumo srityje, kad būtų sprendžiamas vis aktyvesnio tiek pasaulinių, tiek regioninių subjektų, iš kurių kai kurie nedvejodami nestabiliose zonose pasitelkia nereguliariąsias pajėgas, įsitraukimo klausimas.

³⁵ <https://www.mspglobal2030.org/unesco-and-european-commission-launch-new-flagship-guide-on-msp/>.

Tokiu būdu jie žlugdo tarptautines pastangas siekti taikos ir stabilumo, destabilizuodami valstybes ir jų ekonomiką, taip pat prisideddami prie žmogaus teisių pažeidimų.

ES toliau atidžiai stebės pokyčius ir, bendradarbiaudama su savo partneriais, pvz., NATO, greitai reaguos į visas jūrų saugumui kylančias grėsmes. Remdamasi patirtimi, įgyta kovojant su tarptautine nusikalstama veikla jūroje, pvz., piratavimu vakarinėje Indijos vandenyno dalyje ir kontrabanda bei neteisėta prekyba Viduržemio jūroje, ES toliau dės pastangas siekdama išlaikyti atvirą ir saugią prieigą prie atvirosios jūros. Šiuo tikslu ES nusprendė pratęsti koordinuoto jūrinio buvimo koncepcijos įgyvendinimą Gvinėjos įlankoje dar dvejiems metams ir pradėti įgyvendinti šią koncepciją šiaurės vakarinėje Indijos vandenyno dalyje. ES taip pat apsvarstys galimybę koordinuoto jūrinio buvimo koncepciją taikyti kitose galimose svarbiose jūrų zonose. Be to, ji toliau padės stiprinti trečiųjų šalių pajėgumus stebėti savo jūrų sritį ir užtikrinti jūrų saugumą bei teisėsaugos pajėgumus.

3.2 Sauga jūroje ir deramų darbo sąlygų užtikrinimo skatinimas visame pasaulyje

Žvejojimo ir jūrininkystės sektoriams būdingos sudėtingos, pavojingos ir didelės rizikos darbo sąlygos, kurias dar labiau pablogino COVID-19 pandemija. Žuvusiųjų ir sužeistųjų skaičius tebėra netoleruotinais didelis. Darbuotojai migrantai ypač dažnai dirba mažų garantijų darbu, jų atžvilgiu piktnaudžiaujama ir elgiamasi nesąžiningai.

Vykdydama Tarptautinę vandenynų valdymo darbotvarkę ir bendrą žuvininkystės politiką, taip pat atsižvelgdama į Tarptautinės darbo organizacijos (TDO), Tarptautinės jūrų organizacijos (IMO) ir JT Maisto ir žemės ūkio organizacijos (FAO) tikslus ir bendradarbiaudama su šalimis partnerėmis, ES skatina deramą darbą žuvininkystės sektoriuje. ES toliau skatins ratifikuoti ir veiksmingai įgyvendinti TDO konvenciją dėl darbo žvejojimo sektoriuje Nr. 188 ir kitus atitinkamus tarptautinius standartus³⁶, visų pirma išdėstyti TDO konvencijose³⁷. Šiuo tikslu ji pasitelks tausios žvejojimo partnerystės susitarimus, visų pirma įgyvendindama nuoseklų socialinio valdymo nuostatų rinkinį, ir, kai tinkama, regioninės žvejojimo valdymo organizacijas. Per dvišalius dialogus ir regioniniuose bei tarptautiniuose forumuose ES spręs priverčiamojo ir kitų formų darbo, kuriuo pažeidžiamos žmogaus teisės žuvininkystės srityje, klausimą, įskaitant atvejus, nustatytus kovojant su NNN žvejojimu. Komunikatu dėl deramo darbo visame pasaulyje³⁸ sustiprinama ES strategija dėl deramo darbo skatinimo pasauliniu lygmeniu, nustatant pagrindines ES politikos priemones.

ES ir jos valstybės narės taip pat pirmąją tobulindamos saugios laivybos teisės aktus ir propaguojamos aukštos kokybės standartus pasauliniu lygmeniu IMO ir ES lygmeniu. Tikslas – panaikinti standartų neatitinkančią laivybą, padidinti keleivių ir įgulų apsaugą, sumažinti aplinkos taršos, operacinę ar avarijų riziką (pvz., naftos išsiliejimo, konteinerių praradimo) ir užtikrinti, kad gerosios praktikos besilaikantys veiklos vykdytojai neatsidurtų nepalankesnėje komercinėje padėtyje, palyginti su tais, kurie laivų saugos atžvilgiu yra

³⁶ Kad visiems būtų užtikrinta sauga jūroje, turėtų būti veiksmingai propaguojami ir įgyvendinami galiojantys tarptautiniai darbo sąlygų ir darbuotojų teisių standartai. Labai svarbu skatinti, kad 2006 m. Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) konvenciją dėl darbo jūrų laivyboje su pakeitimais ratifikuotų kuo daugiau šalių ir ji būtų veiksmingai įgyvendinama. Vykdydama bendrą žuvininkystės politiką ir pasinaudodama jos išorės aspektu, ES skatina deramą darbą žuvininkystės sektoriuje, laikydamosi TDO, Tarptautinės jūrų organizacijos (IMO) ir FAO tikslų ir bendradarbiaudama su šalimis partnerėmis.

³⁷ Įskaitant IMO konvenciją dėl žvejojimo laivų personalo rengimo, atestavimo ir budėjimo normatyvų.

³⁸ COM(2022) 66 *final*.

pasirengę nuolaidžiauti. Komisija ir valstybės narės gali pasikliauti Europos jūrų saugumo agentūros technine ir moksline pagalba.

Transporto sistemos sauga ir saugumas yra labai svarbūs, ir ES tebėra šios srities lyderė pasaulyje. ES teisės aktais dėl vėliavos valstybių pareigų, uosto valstybės kontrolės ir avarijų tyrimų prisidedama prie saugaus, patikimo ir veiksmingo jūrų transporto. Labai svarbu nuolat dėti pastangas bendradarbiaujant su tarptautinėmis, nacionalinėmis ir vietos valdžios institucijomis, suinteresuotaisiais subjektais ir piliečiais.

4. ŽINIŲ APIE VANDENYNUS KAUPIMAS

Vandenynų mokslas, stebėjimas, aplinkos stebėseną ir prognozės atlieka itin svarbų vaidmenį siekiant imtis **įrodymais pagrįstų veiksmų, kurių tikslas – užtikrinti vandenynų apsaugą ir tvarų valdymą**. Mūsų žinios apie vandenynus vis dar yra **labai menkos**. Veiksmai ir sprendimai, susiję su vandenynų būklės krize ir tvarios mėlynosios ekonomikos plėtra, priklauso nuo mūsų žinių, supratimo ir gebėjimo diegti inovacijas lygio.

ES yra įsipareigojusi prisidėti prie veiklos, susijusios su 2021–2030 m. JT vandenynų mokslo dekada siekiant darnaus vystymosi, įgyvendinimo. Europos mokslinių tyrimų ir inovacijų politika prisidedama prie pokyčius skatinančios ES žaliojo kurso darbotvarkės ir skatinama sparčiau ją įgyvendinti.

„Europos horizontas“ – pagrindinė ES mokslinių tyrimų ir inovacijų finansavimo programa (2021–2027 m.)

- Pagal programą „Europos horizontas“ jūrų ir jūrininkystės reikalams finansuoti skiriama apie 350 mln. EUR per metus. Programa skatinama kaupti žinias apie vandenynus, generuoti naujas idėjas ir kurti iniciatyvas, kuriomis siekiama spręsti su vandenynais susijusias problemas.
- Pagal programą „Europos horizontas“ 2021–2023 m. laikotarpiu Europos misijai, kuria siekiama iki 2030 m. atkurti mūsų vandenynus ir vandenį, kasmet skiriama dar 110 mln. EUR. Misijos tikslas – pateikti praktinių sprendimų, kaip valyti vandenį, atkurti nualintas ekosistemas ir pereiti prie neutralaus poveikio klimatui mėlynosios ekonomikos.

ES rodo pavyzdį, kaip **dalytis jūrų duomenimis ir stebėti vandenynus**. Siekiant pagerinti duomenų rinkimą ir stebėseną, Jūrų strategijos pagrindų direktyvoje nustatyta ES šalių pareiga dalytis jūrų duomenimis ir bendradarbiauti ES ir regioniniu lygmenimis. Ją galėtų papildyti vandenynų stebėsenos iniciatyva, kuria siekiama susisteminti ir suderinti jūrų duomenų rinkimą Europoje. Informacija ir duomenys apie Europos jūrų būklę pateikiami Europos jūrų informacinėje sistemoje „WISE Marine Information System for Europe“³⁹ ir „EMODnet“. Taikant „Copernicus“ jūros aplinkos stebėsenos paslaugą⁴⁰, užtikrinamas nemokamų atvirųjų jūrų duomenų teikimas, tikralaikė vandenynų stebėseną ir prognozės ir, kartu su „Copernicus“ klimato kaitos paslauga⁴¹, vandenynų ir klimato stebėsenos ir prognozių – tiek ES jūrų baseinų, tiek pasaulio vandenynų – paslaugos. ES yra stipri partnerė, įgyvendinanti G7 jūrų ir vandenynų ateities iniciatyvą ir GEO mėlynosios planetos iniciatyvą,

³⁹ [„WISE Marine — Marine Information System for Europe“ \(europa.eu\)](https://www.wise-marine.eu/).

⁴⁰ <https://www.copernicus.eu/lt/paslaugos/juros>.

⁴¹ <https://www.copernicus.eu/lt/paslaugos/klimato-kaita>.

kuria siekiama visuomenei teikti informaciją apie vandenynus ir pakrantes. Pasitelkiant skaitmenizaciją ir pažangias priemones galima optimizuoti operacijų jūroje tvarumą ir prisidėti prie jo užtikrinimo.

ES mokslinių tyrimų programomis bus remiamas įrodymų, kuriais naudojasi pasaulinės mokslo įstaigos, įskaitant nepriklausomas mokslines grupes, Tarpvyriausybines klimato kaitos komisiją (IPCC) ir Tarpvyriausybines mokslinę politinę biologinės įvairovės ir ekosisteminių paslaugų platformą (IPBES), kurios teikia tikslią paramą priimant sprendimus, rinkimas. **Nauja arba atnaujinta esama tarptautinė abipusė mokslo ir politikos ekspertų sąsaja**, kuria būtų skatinama užtikrinti gerą vandenynų būklę ir tvarumą, vertinamos žinios ir padedama formuoti politiką, galėtų suteikti pridėtinės vertės.

Skatindama gilinti **žinias apie vandenynus**, ES imasi veiksmų ir toliau remia piliečių įtraukimo veiksmus, kuriais remiami tvarią praktiką skatinantys pokyčiai, susiję su besikeičiančiu suvokimu, vertybėmis, požiūriu ir asmeniniu elgesiu. Siekdama, kad būtų gilinamos žinios apie vandenynus, ES taip pat pradėjo bendradarbiauti su UNESCO Tarpvyriausybine okeanografijos komisija.

Mokslo diplomatija didinamas tarpusavio supratimas, kuriamos aiškesnės bendros vizijos ir stiprinami bendri veiksmai. Pasitelkdama savo mokslinių tyrimų partnerystes, projektus ir finansavimą pagal programą „Europos horizontas“ ir priemonę „Globali Europa“, ES mezga ryšius su ES nepriklausančiomis šalimis ir organizacijomis. Regioninės jūrų organizacijos atlieka svarbų vaidmenį rinkdamos regionines žinias apie jūras ir didindamos tarpusavio supratimą apie jūros aplinkos būklę.

IŠVADA

Šiuo bendru komunikatu ES ir jos valstybės narės raginamos aktyviau dalyvauti užtikrinant vandenynų švarą, gerą būklę, produktyvumą bei atsparumą ir jų tvarų naudojimą saugiomis ir sąžiningomis darbo sąlygomis, kartu užtikrinant stabilumą ir saugumą jūroje. Bendras komunikatas grindžiamas tarptautiniu ES ir jos valstybių narių vaidmeniu – ne tik kaip patikimų partnerių ir tvirtų tvarumo šalininkų, bet ir kaip pavyzdį rodančių lyderių ir atsakingų veikėjų, kurie siekia plačiu mastu ir įtraukiu būdu kelti tarptautinius standartus, bendradarbiaudami su tarptautiniais partneriais visais bendradarbiavimo kanalais ir siekdami bendrų tikslų.

Kad įgyvendintų šiuos veiksmus, Komisija ir vyriausiasis įgaliotinis bendradarbiaus su Europos Parlamentu, Taryba, ES valstybėmis narėmis ir kitomis susijusiomis ES bei tarptautinėmis institucijomis.